

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 7/2010 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta neuvoston direktiiviksi kolmansien maiden kansalaisille jäsenvaltion alueella oleskelua ja työskentelyä varten myönnettävää yhdistelmälupaa koskevasta yhden hakemuksen menettelystä sekä jäsenvaltiossa laillisesti oleskelevien kolmansista maista tulleiden työntekijöiden yhtäläisistä oikeuksista (puitedirektiivi)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 19 päivänä toukokuuta 2010 lähettänyt jatkokirjelmän 3. SM 12.05.2010 asiassa U 44/2007 vp sosiaali- ja terveysvaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Eero Koskeniemi, sisäasiainministeriö

- hallitusneuvos Marja-Terttu Mäkiranta, sosiaali- ja terveysministeriö
- Euroopan parlamentin jäsen Sari Essayah
- Euroopan parlamentin jäsen Liisa Jaakonsaari.

Viitetiedot

Valiokunta on aikaisemmin antanut asiasta lausunnot StVL 7/2009 vp ja StVL 4/2010 vp.

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio antoi 23.10.2007 ehdotuksen neuvoston direktiiviksi kolmansien maiden kansalaisille jäsenvaltion alueella oleskelua ja työskentelyä varten myönnettävää yhdistelmälupaa koskevasta yhden hakemuksen menettelystä sekä jäsenvaltiossa laillisesti oleskelevien kolmansista maista tulleiden työntekijöiden yhtäläisistä oikeuksista. Ehdotuksen oikeusperusta on muuttunut Lissabonin sopimuksen voimaantulon myö-

tä ja näin ollen aikaisemmin esillä ollut ns. oikeusperustaongelma ei ole enää ajankohtainen. Päätös tehdään nyt määräenemmistöpäätöksenä.

Puheenjohtajamaa Espanjan ehdotus noudattaa laajaa soveltamisalaa sekä henkilöulottuvuuden että yhdenvertaisen kohtelun osalta. Suomi on pitänyt tätä ongelmallisena asumisperusteisen sosiaaliturvan näkökulmasta.

Parlamentin työllisyysvaliokunta ehdotti, että jäsenmaille annettaisiin mahdollisuus rajata asu-

miskriteerin perusteella myönnettyjä oikeuksia niiden henkilöiden osalta, joiden oleskelulupa on annettu muusta syystä kuin työntekoa varten, mutta joilla on oikeus tehdä työtä.

Valtioneuvoston kanta

Suomi kannattaa direktiiviehdotuksen tavoitetta yksinkertaistaa yhteisön tasolla oleskelulupajärjestelmää ja määrittellä yleiset puitteet työvoiman maahanmuuton lupaprosessiin. Direktiivissä ehdotettu yhden yhdistetyn luvan, yhden menettelyn ja ns. yhden luukun periaate on Suomessa jo käytössä. Sen sijaan yhdenvertaista kohtelua koskeva 12 artikla on Suomen kannalta ongelmallinen nimenomaan asumisperusteisen sosiaaliturvan näkökulmasta. Suomi on kannattanut lähestymistapaa, jossa 12 artiklan sovelta-

misala rajattiin vain niihin, joille on myönnetty oleskelulupa työntekoa varten. Myös lähestymistapa, jossa jäsenvaltioille olisi suotu niiden niin halutessa mahdollisuus suppeaan soveltamisalaan, olisi ollut viime kädessä hyväksyttävissä. Laajaan soveltamisalaan kuuluvat työntekijöiden lisäksi sellaiset kolmansien maiden kansalaiset, joilla on oikeus työntekoon mutta joiden oleskelun pääasiallinen tarkoitus voi olla jokin muu kuin työnteko. Puheenjohtajamaa Espanja, enemmistö jäsenmaista ja komissio ovat yleisesti laajan soveltamisalan puolella.

Suomi kannattaa parlamentin työllisyysvaliokunnan ehdotusta siitä, että jäsenmaille jätettäisiin mahdollisuus rajata asumiseen perustuvia sosiaaliturva-oikeuksia.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta on aiemmissa lausunnoissaan ottanut kantaa direktiivin 12 artiklaan, jossa säädetään kolmansien maiden kansalaisten yhdenvertaisesta kohtelusta jäsenvaltioiden omien kansalaisten kanssa. Artikla edellyttää, että henkilöt, jotka saavat oleskeluluvan työnteon perusteella, sekä henkilöt, jotka saavat oleskeluluvan muulla perusteella, mutta lupa oikeuttaa työnteon, ovat maahantulostaan lähtien oikeutettuja samaan sosiaaliturvaan kuin oman maan kansalaiset.

Valiokunta korostaa, että direktiivin 12 artiklan hyväksymisellä sen laajaa soveltamisalaa tarkoittavassa muodossa olisi merkittäviä seurauksia Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvajärjestelmän kannalta. Asumisperusteisiin etuuksiin on Suomessa oikeus kansalaisuudesta riippumatta henkilöillä, joiden katsotaan asuvan pysyvästi maassa. Artiklan mukaan oikeus etuuksiin syntyisi maasta tulosta lähtien myös silloin, kun maassa työskentely tai oleskelu on lyhytaikaista eikä henkilön tarkoituksena ole asettua pysyvästi Suomeen.

Suomen asumisperusteinen sosiaaliturvajärjestelmä poikkeaa Keski- ja Etelä-Euroopassa käytössä olevasta vakuutusperusteisesta järjestelmästä. Vakuutusperusteisissa järjestelmissä edellytetään myös oman maan kansalaisilta määrättyjen työskentely- tai vakuutuskausien täyttymistä. Sen sijaan Suomen asumisperusteinen ja universaali sosiaaliturvajärjestelmä takaa verorahoitteiset syyperusteiset vähimmäisturvaetudet, perhe-etuudet sekä julkiset sosiaali- ja terveyspalvelut Suomessa vakinaisesti asuville riippumatta siitä, osallistuuko henkilö työelämään vai ei. Uusi direktiivi tarkoittaisi, ettei pysyvää asumista etuuksien ja terveyspalvelujen saamisen ehtona enää voisi edellyttää. Direktiivin ulkopuolelle jäisivät vain sosiaalipalvelut ja toimeentulotuki. Direktiivi johtaisi siihen, että kolmannen maan kansalainen pääsisi asumisperusteisten etuuksien piiriin helpommin kuin Suomeen työskentelemään tuleva EU-kansalainen, minkä vuoksi lainsäädäntöä olisi lievennettävä myös EU-kansalaisten osalta.

Artiklalla olisi edellä kuvatuin tavoin suoria vaikutuksia sosiaaliturvajärjestelmämme perusteisiin. Vaikutusten taloudellisia seuraamuksia

ei voida tarkasti arvioida. Joka tapauksessa direktiivi rajaisi kansallista liikkumavaraa vaatia asumista sosiaaliturvan saamisen ehtona. Samalla direktiivin tulkinta saattaa johtaa tarpeeseen tarkastella uudelleen sosiaaliturvajärjestelmämme asumisperusteisuutta vastoin kansallisia tavoitteita. Tästä syystä valiokunta vastustaa artiklan hyväksymistä laajassa muodossa.

Direktiivin käsittelyssä Euroopan parlamentin työllisyysvaliokunnassa syntynyt kompromissiehdotus Suomen tavoitteiden mukaisesti mahdollistaisi sen, että kansallisesti voitaisiin rajata asumiskriteerin perusteella myönnettäviä oikeuksia — ei sen sijaan työskentelyyn perustu-

via oikeuksia — niiden henkilöiden osalta, joiden oleskelulupa on annettu muuta tarkoitusta varten kuin työntekoa varten. Aiemman kantansa mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokunta valtioneuvoston tavoin katsoo, että artikla näillä rajoituksilla olisi mahdollista hyväksyä.

Lausunto

Lausuntonaan sosiaali- ja terveysvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 27 päivänä toukokuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj. Sirpa Asko-Seljavaara /kok
jäs. Outi Alanko-Kahiluoto /vihr (osittain)
Risto Autio /kesk
Arja Karhuvaara /kok
Inkeri Kerola /kesk
Marjaana Koskinen /sd

Jukka Mäkelä /kok
Markku Pakkanen /kesk
Päivi Räsänen /kd
Paula Sihto /kesk
Satu Taiveaho /sd
vjäs. Sanna Lauslahti /kok
Aila Paloniemi /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.